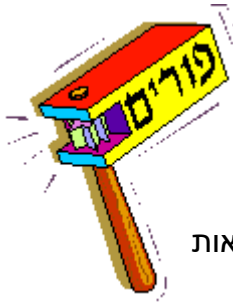

חג פורים שמח מעמותת יסודות: הזמנה לסדנה מהמגילה אל עצמנו

"ונהפוך הוא" / "היפכא מסתברא" שיח מורכב באחריות

רציונל

בסדנה זו נעמיק ברבדים ובקולות השונים העולים מתוך סיפור מגילת אסתר, נכיר במציאות מורכבות ונלמד כלי לדיון ולשיח הרלוונטיים במציאות כזו גם בימינו. מהלך הסדנה:

פתיחה

מדרש תמונה

מניחים תמונה במרכז המעגל, מתבוננים בתמונה ומבקשים מהקבוצה לתאר את "הסיפור" שהתמונה מספרת. ניתן להתייחס לכל פרט בתמונה, כל תמונה מכילה אין סוף סיפורים התלויים בעיני המתבונן.

הצעות לתמונות (בנספח):

סלבדור דאלי, אחשוורוש מתאהב באסתר, 1964-1967.

הצעה לשאלות מכוונות:

כמה דמויות מתוארות?, מה הקשר ביניהן?, לאן כל דמות מסתכלת?, מה כל דמות מרגישה?, מה המסר?

שי צ'רקה: לא מחריבים, מתווכחים

הצעה לשאלות מכוונות:

מה המציאות המתוארת?, האם ניתן לראות כמה אפשרויות לתמונה?, האם שרוליק מסתתר מפני משהו?, האם הוא מנסה להחזיק משהו?, כיצד הוא מרגיש?, מה משמעות הצבעים/הרוחות?, מה המסר?

מערך שיעור

לימוד

בפתיחה ראינו שאותה התמונה יכולה להתפרש בכמה אופנים ולגעת באנשים במקומות שונים. בשלב זה של הסדנה נראה כי ניתן גם לקרוא ולפרש את תיאורי מגילת אסתר ולאפיין את הדמויות באופן דו משמעי:

ובמלואת הימים האלה [עשה המלך לכל העם הנמצאים בשושן הבירה למגדול ועד קטן משתה שבעת ימים בחצר גנת ביתן המלך]; רב ושמואל: חד אמר מלך פיקח היה, וחד אמר מלך טיפש היה.

(בבלי מגילה יא, א)

בגמרא יש מחלוקת האם האופן בו אחשורוש פועל מעיד כי הוא חכם או טיפש.

- התבוננו בתיאורי המגילה וחישובו האם אחשורוש היה מלך פיקח או טיפש? נמקו את דעתכם על פי המסופר במגילה.

גם דמותה של אסתר יכולה להתאפיין כדמות חלשה: בת חוסתו של דודה, נלקחת לבית אחשורוש ושם נותנת לשרים לבחור עבורה, מרדכי מצווה עליה לגשת אל המלך כדי להציל את עמה וכו'... או כדמות חזקה: יודעת את מקומה בחברה ההיררכית ומנצלת זאת, מעמידה פנים של אישה "חלשה" על מנת לגרום לאחשורוש לעשות כרצונה וכו'....

- התבוננו בתיאורי המגילה וחישובו האם אסתר היתה חלשה או חזקה? נמקו את דעתכם על פי המסופר במגילה.

"המגילה נגמרת בסימני שאלה רבים: מה קרה לאסתר בארמון המלך? האם היו למרדכי ואסתר צאצאים שהמשיכו בפועלו? מה עלה בגורל הקשר של אסתר ומרדכי? איך ומתי הגיעה הגזרה הבאה? באמצעות ספקות אלו מתעצמת התחושה כי הקריאה הכפולה במגילת אסתר מייצגת את האתגר, את הקושי ואת הטלטלה שבהם נתון היהודי כמיעוט בארץ לא לו".

(עומדות על הסף : שייכות וזרות במגילות רות ואסתר, אורית אבנרי, עמ' 124)

- האם לדעתכם סיפור המגילה הוא סיפור פסימי או אופטימי? נמקו את דעתכם על פי המסופר במגילה?.

מערך שיעור

לסיכום הלימוד

סיפור מגילת אסתר מקפל בתוכו בו זמנית פרשניות וזוויות מבט שונות ואף מנוגדות. האם הדמויות היו חזקות או חלשות? חכמות או טיפשות? מנהיגות או מונהגות? האם סיפור המגילה נושא מסר אופטימי או פסימי?

אורית אבנרי בספרה "עומדות על הסף" מציעה:

על הקורא להיות קשוב לאורך כל המגילה לשני הקולות, ולא לנסות להכריע ביניהם ... תחושת הטלטול וחוסר היכולת להשתלב בטקסט ולנוע אתו בכיוון ברור וחד-משמעי אינהרנטית לנושא הטעון שביקשנו לראות במגילה.

(אורית אבנרי, "עומדות על הסף", עמ' 121)

מהמגילה לימינו

בתרגיל הפתיחה ובלמוד נחשפנו למציאות שיכולה להתפרש בזוויות שונות ואף מנוגדות. ראינו בתרגיל הראשון שהסתכלות שונה מההסתכלות שלנו יכולה להפעיל בנו מנעד של רגשות. בלימוד מתוך המגילה נחשפנו לקולות מנוגדים ומסרים סותרים שמופיעים במגילה והבאנו כי העוצמה של המגילה "לדורות" היא דווקא מתוך ההחזקה של הקולות הללו בסיפור האחד. משמעות הקריאה ותוצאותיה ישתנו לפי נקודת הזמן והמקום שבה נקראו.

גם המציאות העכשווית שלנו היום מכילה בתוכה הסתכלויות ופרשניות שונות ואף מנוגדות. "הרפורמה המשפטית" נראית בעיני צד אחד כתיקון עוול רב שנים לעומת "קץ הדמוקרטיה" לצד השני. בניית ישובים מעבר לתחומי הקו הירוק נתפסת מן הצד האחד לחזרה לנחלת אבותינו ומן הצד השני כהשתלטות וכיבוש.

נראה כי לא ניתן לגשר על פערים אלה אך עם זאת יש לנו אחריות ומחויבות לתת מקום לצדדים השונים והמנוגדים ולנהל שיח מכבד ומורכב.

נתנסה בכלי לדין ברוח המגילה: "היפכא מסתברא"

חשבו על סוגיה אקטואלית העומדת על סדר היום / מעסיקה אתכם. מי הם הצדדים השונים בסוגיה?

לדוגמא ברפורמה המשפטית יש את התומכים ברפורמה והמתנגדים לה.

במקום לנהל דיון של בעד / נגד, נסו לייצג את העמדה ההפוכה לעמדתכם:

א. נסחו טענה ערכית בשם הדעה השניה (חשוב לא להשאר בתחום הרגשות אלא לעבור לעולם הערכים).

ב. חשבו עם מה מתוך טענה זו אתם כן מסכימים.

מערך שיעור

אפשרות נוספת להתנסות בכלי:

בחרו 2 מתנדבים העומדים ב 2 קצות החדר כאשר כל אחד מייצג את דעתו.

- לאחר השמעת העמדות הראשונית, כל אחד בתורו עושה צעד לכיוון השני ומרכך את עמדתו אל מול העמדה השנייה. כך במשך מספר צעדים (בכל צעד פיזי העמדה מגיעה יותר ויותר לכיוון העמדה השנייה).
- לאחר שנפגשים כל אחד מהמתנדבים ממשיך לעשות צעדים לכיוון הצד המנוגד של החדר כאשר הוא עכשיו מחזיק בדעה המנוגדת לדעה הראשונית שלו. (וגם כאן עם כל צעד הוא הולך ומבסס את הדעה השנייה).

סיכום הסדנה

מגילת אסתר מציעה לנו הסתכלות עמוקה ומורכבת על המציאות. מציאות רבת גוונים וקולות. המגילה מזמינה אותנו להסתכל גם על המציאות בה אנו חיים ככזו. התחושות העולות מהמגילה הם תחושות של "אין שלמות" אין "פיתרון אחד" אבל אולי ההכרה בדברים כפי שהם היא חלק מהפיתרון ונתינת המקום למורכבות כמציאות בונה חברה, אם רק נדע לתת מקום ולהקשיב.

סבב סיכום: מה אני לוקח מהסדנה?

שיר לסיים (נספח)

מערך שיעור

מה שבשבילך חלום	כל אחד חי בעולם אחר
לי זו האימה	כל כך גדול השוני
מה שבשבילך חלום	כל אחד חי בעולם אחר
לי זו האימה	כל כך גדול השוני
מה שבשבילי שלום	את מה שאני מרגיש בפנים
לך זו מלחמה	איש לא מרגיש כמוני
מה שבשבילי שלום	את מה שאני מרגיש בפנים
לך זו מלחמה	איש לא מרגיש כמוני
למקום אליו אני הולך	את מה שאתה חושב עמוק
הן גם אתה תגיע	אני חושב שטוח
למקום אליו אני הולך	את מה שאתה חושב עמוק
הן גם אתה תגיע	אני חושב שטוח
כל הדרכים הרי עולות	מה שאתה רואה סגור
אל אותו הרקיע	אני רואה פתוח
כל הדרכים הרי עולות	מה שאתה רואה סגור
אל אותו הרקיע	אני רואה פתוח
אל המקום אליו אתה הולך	את מה שאני רואה לבן
הן גם אני אגיע	אתה רואה שחור
אל המקום אליו אתה הולך	את מה שאני רואה לבן
הן גם אני אגיע	אתה רואה שחור
אך בלי ניצוץ האהבה	כשירדת עלי החשיכה
שום דבר לא יתניע	עליך זורח אור
אך בלי ניצוץ האהבה	כשירדת עלי החשיכה
שום דבר לא יתניע	עליך זורח אור

("ניצוץ האהבה" אהוד בנאי)

מערך שיעור

